

FIIA 10/2013

COMMENT

Johanna Jacobsson
Vieraileva tutkija
Ulkopoliittinen instituutti

Tähtäimessä transatlanttinen markkina-alue > EU ja Yhdysvallat käynnistivät poliittisesti latautuneet neuvottelut vapaakaupasta

Euroopan komissio valtuutettiin 14. kesäkuuta käynnistämään neuvottelut kattavasta kauppaja- ja investointikumppanuudesta Yhdysvaltojen kanssa. Sopimus on kummankin osapuolen keskeinen tavoite, mutta poliittisesti arat kysymykset voivat estää sovun syntymisen.

Euroopan unionin neuvosto valtuutti 14. kesäkuuta pidetyssä ulkoasioiden istunnossaan Euroopan komission aloittamaan neuvottelut kauppaja- ja investointisopimuksesta Yhdysvaltojen kanssa. Neuvottelumandaatin onnistunut ajoitus mahdollisti neuvottelujen muodollisen avaamisen EU:n ja Yhdysvaltojen välillä Pohjois-Irlannissa juhannusviikon alussa pidetyssä G8-valtioiden tapaamisessa.

EU ja Yhdysvallat tähtäävät urauurtavaan sopimukseen, joka olisi kunnianhimoisin vapaakauppasopimus sitten Maailman kauppajärjestön (WTO) perustamisen vuonna 1995. Sopimuksen merkitys korostuu tilanteessa, jossa WTO:n piirissä tapahtuvan Dohan neuvottelukierroksen ei enää odoteta tuottavan merkittäviä tuloksia. Vapaakauppa EU:n ja Yhdysvaltojen välillä loisi kysyntää ja vauhdittaisi siten talouskasvua veronmaksajia rasittamatta.

Sopimus johtaisi kokonaisuudessaan syvempään integraatioon EU:n ja Yhdysvaltojen markkinoiden välillä. Kumpikin osapuoli välttää puhumasta vapaakaupasta; sen sijaan ne korostavat kumppanuuden painopistettä investoinneissa ja sääntelyn yhdenmukaistamisessa. EU:n ja Yhdysvaltojen tullitasot ovat jo verrattain alhaisia. Suurinta ponnistelua edellyttääkin tarpeettomien

sääntöjen ja kaupantekoa hankaloittavan byrokratian raivaaminen.

Tiivistetty yhteistyö tarjoaisi EU:lle ja Yhdysvalloille mahdollisuuden säilyttää asemansa maailman merkittävimpinä talousmahteina. Teknisen sääntelyn yhdenmukaistaminen viitoittaisi tietä globaaleille standardeille ja parantaisi siten kumppaneiden asemaa kansainvälisessä kilpailussa.

Muu maailma kiistämättä hyötyisi enemmän WTO:n piirissä tapahtuvasta kaupan vapauttamisesta. Vaikka transatlanttisen vapaakaupan ennustetaan lisäävän kaupankäyntiä ja nostavan ansiotasoja maailmanlaajuisesti, kattavan EU-USA-sopimuksen voi odottaa myös vahingoittavan ulkopuolisia, sekä kehittyneitä että nousevia talouksia.

Syvän integraation saavuttaminen voi kuitenkin osoittautua vaikeaksi niin EU:ssa kuin Yhdysvalloissa asiaa koskevien poliittisten erimielisyyksien takia. Euroopan unionin neuvoston kokouksen alla jännitys tiivistyi, kun Ranska uhkasi estää neuvottelujen aloittamisen ylipäänsä, mikäli audiovisuaalisia palveluja ei jätettäisi asialistan ulkopuolelle.

EU:n kauppakomissaari Karel De Gucht yritti epätoivoisesti pitää neuvottelumandaatin niin laajana kuin mahdollista, mutta hänen oli lopulta

taivuttava ranskalaisten vaatimuksiin. Vaikka komissiolla on mahdollisuus pyytää uusia neuvotteluvaltuuksia myös myöhemmin, Ranska tuskin taipuu tässä kysymyksessä.

Kummatkin osapuolet ovat aiemmin vakuuttaneet kaikkien toimialojen olevan mukana neuvotteluissa. Koko audiovisuaalisen sektorin jättäminen neuvottelujen ulkopuolelle on siis ristiriidassa EU:n lupaus-ten kanssa. Sopimuksen sisällön ennenaikainen rajoittaminen saattaa johtaa herkkien toimialojen suojelemiseen myös Washingtonissa. Audiovisuaalisia palveluja koskevat sitoumukset olisi ollut mahdollista muotoilla niin, että haitallisilta vaikutuksilta eurooppalaiselle elokuva- ja televisiotuotannolle olisi vältytty.

EU:n neuvotteluagendassa korostuu tavarakauppa. Palvelukauppaan olisi suotavaa panostaa enemmän, sillä palveluntarjoajien markkinoillepääsyssä on edelleen vakavia puutteita niin EU:ssa kuin Yhdysvalloissa. Neuvottelujen päästessä vauhtiin kummankin osapuolen voi odottaa tekevän joitakin rajoituksia. Yhdysvalloille herkkimmät asiakokoukset koskevat julkisia hankintoja, rahoituspalvelujen sääntelyä sekä ilma- ja meriliikennettä. EU puolestaan ei ole valmis joustamaan tiukoista elintarvikkeiden turvallisuusvaatimuksistaan.

Ulkopoliittinen
instituutti

Kruunuvuorenkatu 4

PL 400

00161 Helsinki

Puhelin

(09) 432 7000

Fax

(09) 432 7799

www.fiia.fi

Ulkopoliittinen instituutti on eduskunnan yhteydessä toimiva, riippumaton tutkimuslaitos. Instituutti tuottaa korkeatasoista tutkimusta, joka tukee poliittista päätöksentekoa ja avointa keskustelua niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.

Instituutin julkaisut käyvät läpi sisäisen editointiprosessin, mutta julkaistavat näkemykset ovat kirjoittajien omia.

Vaikka kauppa- ja investointikumppanussopimusta kannetaan laajalti kummallakin puolen Atlanttia, neuvottelijat saattavat ajautua poliittiseen umpikujaan. EU ja Yhdysvallat neuvottelevat ensimmäistä kertaa vapaakaupasta tasaveroisen kumppanin kanssa. Sääntelyn yhdenmukaistaminen vaatii joko yhteisten sääntöjen omaksumista tai toisen osapuolen soveltamien standardien vastavuoroista tunnustamista. Kumpikin vaihtoehto rajoittaa mukana olevien valtioiden suvereniteettia.

Lopullinen sopimus sisältää todennäköisesti aihealueita, joiden hyväksyminen edellyttää yksimielistä päätöksentekoa EU:n neuvostossa. Euroopan parlamentti ei osallistu suoraan neuvotteluihin, mutta sen on hyväksyttävä lopullinen teksti. Mikäli sopimus sisältää EU-jäsenvaltioiden toimivaltaan kuuluvia aihealueita, se on lopuksi hyväksyttävä vielä kansallisten menettelytapojen mukaisesti.

Yhdysvalloissa sopimuksen voimaansaattamisessa olennaista on ns. fast-track -lainsäädäntömenettelyn hyödyntäminen. Se sallii presidentin esittävän valmiin sopimuspaketin kongressin hyväksyttäväksi ilman muutosmahdollisuuksia. Edellinen valtuutus menettelyn käyttämiseksi umpeutui vuonna 2007. Uudesta

valtuutuksesta sopuun pääseminen on olennaista, jotta sekä kauppa- ja investointisopimus että Yhdysvaltojen Tyynenmeren kumppaneidensa kanssa neuvottelema vapaakauppasopimus läpäisisivät kongressin.

EU:n ja Yhdysvaltojen johtajat pyrkivät innokkaasti ja määrätietoisesti sopimukseen. EU:n komission intresseissä on saada neuvottelut loppuun ennen komission toimikauden päättymistä lokakuussa 2014, jotta neuvottelijoita ei tarvitsisi vaihtaa. Kummallakaan osapuolella ei ole varaa epäonnistua, sillä sopimuksen kariutuminen heikentäisi niiden uskottavuutta muun maailman silmissä.

Aidosti integroitunut transatlanttinen markkina-alue tukisi kaupan kasvua ja edistäisi EU:n ja Yhdysvaltojen yhteisiä arvoja aikana, jolloin taloudellisen ja ideologisen vallan keskus on siirtymässä itään. Sopimuksen merkitys ei saa politiikoinnin tuoksinassa unohtua.